

Використання мережевих технологій у процесі навчання історії в школі

У статті визначені навчальні можливості мережевих технологій у процесі навчання історії, подано конкретні приклади соціальних сервісів Інтернету, які можуть бути використані вчителем історії у навчальному процесі.

Ключові слова: мережеві технології, соціальні сервіси Інтернету, методика навчання історії.

В статье определены обучающиеся возможности сетевых технологий в процессе обучения истории, наводятся конкретные примеры социальных сервисов Интернета, которые могут быть использованы учителем на уроках истории.

Ключевые слова: сетевые технологии, социальные сервисы Интернета, методика обучения истории.

In the article there teaching possibilities of net technologies in the process of teaching history defined, concrete examples of social Internet servers given, which may be used by a history teacher in the teaching process.

Key words: net technologies, social Internet servers, methodic of teaching history.

Постановка¹проблеми. Розвиток Інтернету в перші два десятиліття ХХІ сторіччя супроводжується появою величезної кількості різноманітних веб-сервісів, що підтримують різні потреби й активність користувачів мережі, й розглядають їх як авторів та співавторів мережевого контенту. Нині в мережі Інтернет наявна низка соціальних сервісів, за допомогою яких можна здійснити активне спілкування між учасниками навчального процесу, організувати процес колективного створення та обговорення навчальних Інтернет-продуктів.

Проте методика використання комп'ютера на уроках історії досягла свого апогею й практично зупинилася у своєму розвитку на рівні застосування технології слайдових презентацій. Вчителі охоче використовують слайдові презентації як один із різновидів візуально-акустичного ряду на всіх етапах уроку. Популярність використання комп'ютерної технології Power Point пояснюється тим, що залишаються незмінними основні принципи класно-урочної системи: на всіх стадіях уроку продовжує домінувати діяльність вчителя.

Аналіз попередніх досліджень свідчить, що проблемі використання мережевих технологій у методиці навчання історії не приділяється достатньої уваги. Такі методисти й науковці як О. Мокрогуз [3, 4], О. Худобець [8], Т. Ладиченко [2], С. Нетьосов [5] продовжують досліджувати питання, пов'язані, в основному, з використанням програмно-педагогічних засобів з історії та комп'ютера у навчання історії.

Ми ж у статті **ставимо за мету** визначити основні навчальні можливості мережевих технологій у процесі навчання історії та подати конкретні приклади соціальних сервісів Унтернету, які можуть бути використані вчителем історії у навчальному процесі.

Виклад основного матеріалу. Ефективне застосування Інтернету та мережевих технологій у навчальному процесі за певних умов може виступати певною компенсацією при збільшенні обсягу знань і зменшенні часу на його отримання та засвоєння. На сьогодні мережеві технології дозволяють педагогам організовувати навчальний процес безвідносно до положення в часі і просторі в наступних напрямках:

- пошук релевантної інформації;
- забезпечення вільного доступу до навчальних ресурсів і послуг;
- організація групової (колективної) навчальної діяльності;
- обмін даними та матеріалами в навчальних цілях;
- спільне опрацювання даних та робота з матеріалами освітнього спрямування;
- створення умов для ефективної дистанційної комунікації між суб'єктами освітнього процесу;
- поширення (оприлюднення) результатів (продуктів) навчальної діяльності;
- оцінювання результатів (продуктів) навчальної діяльності;

- забезпечення суб'єктів освітнього процесу різноманітними інструментами для самостійного створення мережевих ресурсів навчального призначення та відповідного контенту [1, с. 76; 7, с.12-13].

Наведемо конкретні приклади сервісів Інтернету, які дозволять вчителю історії організувати роботу учнів у перелічених вище напрямках. Сьогодні організувати спільний пошук й аналіз інформаційних ресурсів можна за допомогою великої кількості соціальних сервісів Інтернету. Першим таким сервісом, який надав ці можливості, був Делішес (Del.icio.us). І нині він залишається найбільш багатим у своїх засобах класифікації й механізмах взаємодії між користувачами. Використовуючи сервіси колективного зберігання закладок, зареєстрований користувач, мандруючи мережею Інтернет, може залишати в системі посилання на веб-сторінки, що його зацікавили. Робить він це майже так само, як зі звичайними закладками.

Подібні Делішесу соціальні сервіси Інтернету дозволяють:

1. Додавати закладку з будь-якого комп'ютера, під'єданого до мережі Інтернет.
2. Отримати доступ до колекції закладок, створених групою учасників, що працюють, шукають й аналізують Інтернет-ресурси з певної теми.

3. Позначати кожен закладку одним або декількома тегами або мітками-категоріями. Користувачеві пропонується додати один або декілька тегів для кожної закладки, які описуватимуть її зміст. Коли закладка, яку користувач збирався додати, уже перебуває в колекції іншого користувача, йому відразу буде запропоновано додати популярні теги. Теги можуть бути відображені у вигляді списку або хмари.

4. Додавати й коментувати знайдені іншими користувачами Інтернет-ресурси.

Отже, зміст навчального завдання, яке виконуватимуть учні на вимогу вчителя, може полягати в тому, щоб знайти, систематизувати й прокоментувати знайдені Інтернет-ресурси з відповідної навчальної теми, наприклад з теми «Україна в роки Першої світової війни». З часом вчитель разом з учнями створить каталог інформаційних ресурсів з кожної навчальної теми, вільний доступ до якого будуть мати всі учасники навчального процесу.

Наступним варіантом використання мережевих технологій у процесі навчання історії є організація групової навчальної діяльності учнів, результатом якої будуть різного роду Інтернет-продукти. Наприклад, до таких Інтернет-продуктів ми можемо віднести електронні газети, які створюються групою учнів. Подібна електронна газета дозволяє поглибити й систематизувати знання учнів з певної теми, а вчитель має змогу організувати роботу групи учнів над окремим навчальним проектом. Організувати подібну роботу вчитель може за допомогою соціального сервісу Інтернету [Wikiwall](#).

Цей Інтернет-сервіс надає можливість створити електронний варіант газети не тільки з текстом, але й з фото, малюнками і відео. Крім того, над створенням газети учні можуть працювати в групі, і в той же час незалежно один від одного. Головна умова для такої форми роботи – доступ до Інтернету. Електронна газета існує в двох режимах – режимі редагування і перегляду. Якщо ми надаємо посилання на електронну газету у режимі редагування, кожен інший користувач може її редагувати.

Якщо ж ми хочемо продемонструвати готовий результат роботи, то повинні надати посилання з режиму перегляду. Варіантів використання сервісу WikiWall може бути рівно стільки, скільки завдань вчитель поставить перед учнями в процесі організації кооперативної форми роботи учнів на уроці й позаурочний час.

Сервіс WikiWall не єдиний Інтернет-ресурс, який дозволяє побудувати роботу учнів у форматі діяльності мережевої спільноти. Більше навчальних можливостей надає сервіс Twiddla. Принцип роботи подібний, але є дуже суттєві відмінності. За допомогою цього ресурсу користувач Інтернету створює віртуальну кімнату, до якої може запросити інших користувачів, або надавши їм адресу кімнати, або ж надіславши запрошення на електронну пошту. Сервіс дозволяє розміщувати різні файли, переглядати разом Інтернет-сторінки, спілкуватися в чаті тощо.

Іншим сервісом, який дозволяє організувати групову форму роботи учнів у навчанні історії, є сервіс Google-групи. Цей сервіс являє собою засіб спілкування та співпраці для учасників групи. Використання Google-груп дає можливість організувати спільну роботу учнів над проектами, відводячи під кожен проект окремий майданчик у мережі (аналог сайту з його розділами і форумами). В системі Google-групи з'являються тільки релевантні текстові оголошення (без банерів і спливаючих вікон).

Google-групи дозволяють:

- створювати сторінку спільними зусиллями членів групи;
- моделювати унікальний дизайн з використанням фотографій, кольорових схем і стилів;
- спільно використовувати файли;
- редагувати профіль для кожного з учасників групи;
- застосовувати різні варіанти адміністрування тощо.

Існує декілька загальних способів використання сервісу Google-групи:

- організація конференцій або соціальних заходів для окремих учасників групи;
- спільна робота над проектами або презентаціями з використанням налагоджуваних сторінок Вікіпедії і особливих розділів для зберігання файлів;
- організація кола спілкування;
- пошук однодумців.

Вчителів історії в першу чергу можуть зацікавити перші три функції цього сервісу, але, якщо мова йде про здійснення проектів, наприклад, громадянської спрямованості, пошук однодумців й спілкування з ними, поза межами своєї школи, то це може здійснюватися за допомогою саме цього сервісу.

Використання Google-груп надає можливість вчителю історії вдосконалити навчальний процес, зокрема:

- оперативно викласти в групі електронні варіанти підручників, конспектів, завдань на практичні та семінарські заняття;
- здійснити індивідуальне консультування учнів;
- організувати обговорення за певною навчальною тематикою;
- координувати навчальну діяльність учнів, зокрема під час виконання ними навчального проекту;
- викласти результати навчальної діяльності учнів (творчих завдань, рефератів, індивідуальних навчально-дослідницьких завдань тощо) на власних сторінках у групі та організувати їх обговорення зі своїми колегами.

Учні працюючи на основі сервісу Google-групи можуть обговорювати різноманітні питання, висловлювати власну позицію щодо обговорюваних на уроках контроверсійних питань історії, дискутувати, а також набувати досвіду колективної діяльності. До того ж, така колективна робота стимулює вироблення перспективних рішень і дає поштовх для самовдосконалення. Google-групи та подібні з ним середовища мережевого створення колективних гіпертекстів можуть служити сховищами колективного досвіду та моделями систем, що самоорганізуються [4].

Оприлюднити результати своєї навчальної діяльності учням, а педагогам об'єктивно оцінити подібну діяльність, дозволяють мережеві щоденники, або ж блоги. Для блогів характерні короткі записи тимчасової значущості. Створюється блог автоматично, за допомогою чисельних Інтернет-сервісів, що пропонують таку послугу. Наприклад, за допомогою безкоштовного ресурсу Blogger (<http://www.blogger.com>) веб-сторінку можна створити за 5 хвилин. Блоги доступні учням будь-якого віку, що вміють читати та писати.

Вміст блога можна уявити собі як стрічку, на якій в хронологічному порядку згідно з датами їхньої публікації автором йдуть дописи, так звані пости, один за одним. Оскільки з часом у блозі накопичується багато постів, зазвичай ця стрічка займає кілька веб-сторінок, так що найновіший пост займає верхню частину першої сторінки, і чим давніше, тим нижче від нього містяться попередні пости.

Типово окремий пост у блозі має заголовок, дату публікації, власне, зміст, який складається з гіпертексту (думки автора, цитати, тощо), посилань на інші сайти та блоги в Інтернеті, інколи зображення чи навіть відео. Також пост містить коментарі до нього, залишені відвідувачами, та просту веб-форму, за допомогою якої вони долучають ці коментарі. Здійснення коментарів до опублікованих матеріалів є важливою умовою існування блогу як соціального сервісу. Коментарі до публікацій – важливий інструмент спілкування на блозі. Щоб отримати можливість додати свій власний коментар до матеріалу, розміщеного на блозі, достатньо буде заповнити відповідну форму. Саме у формі коментарів відбувається спілкування авторів опублікованих матеріалів. Публікація і коментарі до неї створюють відповідне комунікативне поле, де розгортаються цікаві дискусії.

Наявна в блогах можливість розміщення коментарів до повідомлення сприяє отриманню зворотного зв'язку і потенційної підтримки нових ідей. Можливість включення в текст гіперпосилань на інші ресурси допомагає учням усвідомлювати взаємозв'язки і контекст знань, їх

конструювання та освоєння. Гіперпосилання використовуються в якості додаткових аргументів для будь-яких заяв чи коментарів, які публікує автор блогу. Посилання на джерела можуть допомогти читачеві вирішити, наскільки відповідає його переконанням те, що пише автор блогу.

Дидактичний потенціал блогів полягає в тому, що учні в процесі отримання, трансформації знань і подальшої публікації своїх робіт вчаться конструювати знання, засновані на відносинах і спілкуванні. В цьому процесі учні мають реальні можливості оприлюднити свої роботи. Для вчителів опубліковані праці школярів – це можливість зробити висновки про те, як учні присвоюють смисли і стратегії, освоєні в рамках соціального досвіду. Для учнів публікація на блозі – це матеріал для подальшої рефлексії і аналізу, який дозволяє їм ще раз звернутися до своїх робіт і переосмислити їх, збагатити таким чином свій навчальний досвід. Блоги мають великий потенціал для активного та інтерактивного навчання, інтенсивної взаємодії між учнями та викладачами, розвитку навичок мислення вищого рівня і більшої гнучкості навчального процесу.

Одним із варіантів використання блогу в процесі навчання історії – є виконання учнями навчального проекту, в ході якого результати своєї роботи учні оприлюднюють на блозі. Структура такого блогу повинна включати наступні складові (на прикладі теми, що вивчається на уроках історії України в 10-му класі «Українська СРР в умовах нової економічної політики (1921-1928 рр.)»):

1. Вступна стаття, в якій формулюється тема проекту та обґрунтовується його цінність. Тема проекту може бути сформульована у вигляді проблемного питання. Наприклад, «Яким було становище Української СРР в умовах нової економічної політики?»

2. Завдання проекту, умови його реалізації та оптимальні шляхи виконання поставлених завдань. Завдання проекту (визначаються державними вимогами до рівня загальноосвітньої підготовки учнів). Наприклад, визначити сутність непу та політики українізації; порівняти прояви і процеси стабілізації економічного і соціального життя в Україні за часів непу з аналогічними загальноєвропейськими та світовими; сформулювати власну оцінку результатів та наслідків непу та політики «українізації»; визначити зв'язки між політикою непу, входженням України до складу СРСР, політикою українізації та основними тенденціями розвитку культури і духовного життя.

3. Поетапний опис процесу роботи над проектом, розподіл ролей, обов'язків кожного учасника, список використаних інформаційних ресурсів тощо.

4. Висновок у вигляді узагальнення результатів, підведення підсумків та розв'язаних завдань. Виходячи із завдань навчального проекту, свої висновки учні можуть подати у формі статей під такими заголовками: «Хронологія головних подій в Україні в період НЕПу», «Зміни у територіально-адміністративному устрої України у 1921-1928 рр.», «Зрушення у повсякденному способі життя різних верств українського населення у 1921-1928 рр.», «Входження України до складу СРСР», «Сутність політики українізації», «Спільні та відмінні риси в стабілізації економічного і соціального життя в Україні та закордоном», «Наслідки політики НЕПу для України», «Здобутки та проблеми культурного та духовного життя в Україні у 1921-1928 рр.» тощо.

5. Самооцінка роботи групи.

Значним дидактичним потенціалом в процесі навчання історії володіє такий мережвий відео-сервіс як YouTube. Навчальний потенціал YouTube визначається тими основними способами, якими поширюються відеоматеріали на цьому сервісі.

Перший спосіб надає користувачам можливість завантажувати власне відео в таких поширених форматах, як .mpeg і .avi. YouTube автоматично конвертує їх в Flash Video (.flv) і робить їх доступними для перегляду в онлайн-режимі. Отже, вчитель історії може використати цей сервіс для збереження власної колекції відео-файлів навчального призначення та створювати архів історичних відео-джерел. Кожне відео супроводжується готовою HTML-розміткою для вставки відео на інші веб-сторінки. Якщо вчитель має персональний сайт, або ж учні ведуть блог під час роботи над певним навчальним проектом, про що вже говорилося вище, будь-який відео-матеріал може стати складовим компонентом подібного сайту.

Крім того, на YouTube вчитель й учні можуть знайти величезну кількість навчальних, документальних та науково-популярних відео-матеріалів, на яких знято музейні експонати й виставки, відвідування меморіальних історичних пам'яток, телевізійні передачі про окремі історичні події чи проблеми.

Основна проблема, що може постати дуже часто перед вчителем у випадку їх використання, – це невідповідність чинній навчальній програмі. Щоб вирішити цю проблему, вчитель повинен розбити відео на декілька фрагментів, забезпечуючи порційну подачу матеріалу, і перевіряти, як

учні засвоюють зміст. Для цього можна скористатися вбудованими в YouTube інструментами, які дозволяють обрізати відео. Інша проблема навчальних відеоматеріалів цього типу – це пасивність учнів. Адже будь-які навчальні відеоматеріали супроводжуються коментарями їх творців, що несуть оціночні судження, узагальнення, порівняння та висновки. Учні залишається їх тільки відтворити. Щоб активізувати пізнавальну діяльність учнів вчителю слід:

- у вступному слові підготувати учнів до активного і більш повного сприйняття змісту пропонованого відео;
- встановити шляхом бесіди з учнями зв'язок між відеоматеріалом і досліджуваною темою;
- звернути увагу школярів на головні питання, що знайдуть своє висвітлення в навчальному відеофільмі;
- познайомити учнів з загальною схемою відеофільму, не розкриваючи його змісту;
- попередньо пояснити найбільш важкі місця.

Перегляд будь-якого навчального відео повинен закінчуватися обговоренням побаченого. Можливим варіантом обговорення відео може бути дискусія, головне питання якої було сформульоване на початку перегляду.

Висновки. Застосування мережевих технологій у навчальному процесі спрямовано на отримання більш високого рівня навичок та компетентностей як учня, так і вчителя. Залучення педагогів до такого освітнього простору як всевітня мережа Інтернет введе процес навчання на якісно новий рівень, забезпечить розвиток та соціальну адаптацію учнів в умовах глобалізації світової спільноти. Повноцінне ж використання навчальних функцій мережевих технологій потребує змін менталітету педагогів, більшої відкритості, переходу до інтерактивних методів навчання, відмови від викладацького трансляціонізму і налагодження інтелектуального партнерства з іншими педагогами та учнями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Звітна наукова конференція Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України : Матеріали наукової конференції. – Київ : ІТЗН НАПН України, 2011. – 111 с.
 2. Ладиченко Т. Електронний педагогічний програмний засіб з історії – новий крок в оволодінні навчальним матеріалом / Т. Ладиченко // Історія в школах України. – 2005. – № 4. – С. 35–36.
 3. Методичні рекомендації щодо використання мультимедійної презентації «Сталінська індустріалізація України» : методичні рекомендації / О. П. Мокрогуз // Історія та правознавство. – 2009. – №27. – С. 22–26.
 4. Мокрогуз О. Методичні засади використання мультимедійної презентації / О. Мокрогуз // Історія в сучасній школі. – 2012. – № 4. – С. 35–39.
 5. Нетьюсов С.І. Навчання основ правознавства з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. – Х.: Вид. Група «Основа», 2010. – 127с.
 6. Носенко Т.І. Використання соціального сервісу Google-групи в навчально-педагогічній діяльності / Т.І. Носенко // [Електронний ресурс] Режим доступу до матеріалу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/itvo/2010_6/14.pdf
 7. Патаракин Е.Д. Социальные сервисы Веб 2.0 в помощь учителю : уч.-метод. пос. / Е.Д. Патаракин. – [2-е изд.]. – М. : Интуит.ру, 2007. – 64 с.
- Худобець О.А. Доповнити, а не підміняти: з досвіду роботи щодо застосування презентаційних технологій при проведенні уроків історії / О.А. Худобець // Історія в школах України : Науково-методичний журнал. – 2005. – № 3. – С. 2–5.